

Viure la muntanya (o l'espectacle de l'eternitat)

Amador Marqués

PERIODISTA I MUNTANYENC AFICIONAT

L'experiència de viure la muntanya, tant als Pirineus com als Alps, l'amenaça constant i la gratificació de l'ascensió descrites per un enamorat de l'esport i de la bellesa de la natura on es desenvolupa

Gaudir i preservar

Aquest estiu hem viscut una situació que ha afectat molts àmbits del nostre dia a dia, com la pandèmia i les limitacions dels nostres drets per minimitzar el mal d'una malaltia al conjunt de la societat. Fruit d'aquestes limitacions, molts dels que destinaven les vacances a cercar altres indrets, han apostat enguany per descobrir o redescobrir territoris, paisatges, racons i pobles de la muntanya de casa nostra, un fet que econòmicament ha pogut afavorir molts dels ciutadans d'aquests espais i ha posat en valor un ric patrimoni com és el Pirineu de Lleida, però que també ha fet despertar el fantasma de la massificació dels entorns naturals i molts dels inconvenients que comporta, com pot ser l'incivisme d'uns pocs, l'alienació dels medis verges, el trencament del silenci en un hàbitat natural. Imatges com la de la cua de gent el passat 11 de setembre al cim de la Pica d'Estats esperant estoicament per fer-se una *selfie* a la creu que marca el cim geodèsic o els centenars de cotxes aparcats en pistes forestals, accessos a refugis, Parcs Naturals o carrerons de pobles poc acostumats a tanta gent, ha portat a casa nostra el debat sobre la necessitat de posar portes al camp limitant els accessos a aquests punts, obrint-se un debat que creiem prou interessant per als nostres lectors. Però no hem volgut entrar en aquest fons, sinó donar veu a tres opinions coneixedores de la importància de preservar aquests territoris. Així, podrem saber, de la mà d'Amador Marqués, el que sent una persona que estima i respecta la muntanya quan la viu sense voler transformar-la. També Francesc Català expressa l'amor, en boca de l'enyorat Juanjo Garra, per aquest esport de risc i ens recorda com de petits i febles som davant aquestes columnes de pedra, obertes per viure-les però sense perdre de vista que el perill sempre hi és. I és el menys teniment d'aquest perill molts cops per tal de penjar una gesta personal a les xarxes socials més que per viure una ascensió, és el que ens relata Jordi Capdevila amb la seva experiència personal d'aquest estiu. Acabem amb David McCullogh: "Puja, no per plantar la teva bandera, sinó per acceptar el desafiament, gaudir de l'aire i contemplar la vista. Puja perquè puguis veure el món, no perquè el món et vegi a tu." ■

Edita Diari Segre SLU **President** Robert Serentill Utgés **Director Executiu** Juan Cal **Director de Redacció** Santiago Costa **Subdirectora** Glòria Farré **Consell de Redacció** R. Banyeres, Marta Planas, C. Díaz. **En aquest número** Amador Marqués, Jordi Capdevila, Francesc Català i Alòs, Marco Noris, Lorenzo Plana, Jaume Pont i Alice Tapiol. **Disseny** Miquel Àngel Poch i Espín **Impressió** Lerigraf, C. Premsa, 2 – Alcoletge **DL** L-1771-2015 **Periodicitat** mensual.

Enguany he pujat l'Aneto set vegades, a desgrat dels mesos inhàbils de confinament pandèmic: tres hivernals –una per la via normal, una altra pel corredor Estasen, en un dia desolador, sense presència humana i fort vent, gens sorprenent allà dalt; i una més per la glacera i l'aresta de Barrancs, amb visita inclosa a la veïna Maladeta–, una de primavera, tot dele-rós, tan aviat ens van desconfinar; dos de seguides a finals d'estiu, tot corrent des de l'Aran, el meu espai vital i on se'm fa més present el monarca pirinenc –i d'aquí, aquesta estima–; i l'última de tardor, mig hivernal. Mai no són iguals, però. Habitualment, hi vaig sol, incomplint la primera norma que tot muntanyenc ha de vetllar.

L'Aneto, com la Pica d'Estats a casa nostra, a la qual vaig tornar-hi fa poc, és metàfora de la meua relació amb la muntanya, entre obsessiva i complaent, amb els factors de voluntat física i, sobretot, psíquica –gairebé tot s'engipona a la ment–, preparació de la ruta, previsió meteorològica i coneixement del terreny i les seves condicions –tan diferents a l'hivern i l'estiu–, perquè potser no hi ha res més diferent a una muntanya que una muntanya vestida de blanc. La neu tot ho iguala i tot ho canvia.

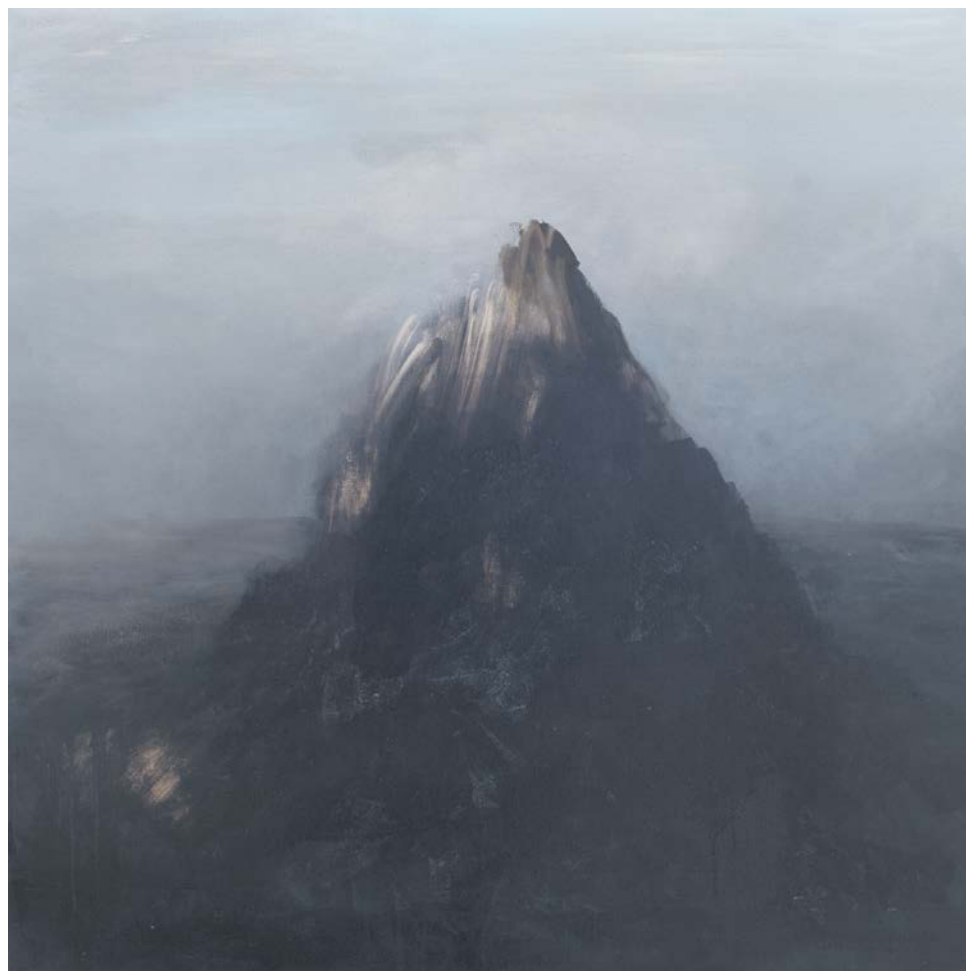
La muntanya ens atrau perquè és ambivalent. Fins i tot, quant més amenaçadora és l'ascensió, més gratificant esdevé l'experiència. Ella desvetlla el desig d'aventura, natura i bellesa. Quin plaer trobem acaronant la roca del Besiberri Nord, mentre intentem no caure i ja pensem en la propera sortida al sempitern Vignemale! Fora d'aquí, el Mont Blanc fou la meua primera experiència alpina, per la via dels quatre mil, veritable baptisme de foc. A la rampa d'accés al Col du Mont Maudit, els grampons de travessia no clavaven el gel amb prou seguretat, ni jo havia adquirit encara la tècnica suficient, tot s'ha de dir. Sort en vaig tenir dels dos piolets que em propulsaven i del company de corda que, amb una resolució admirable, m'obria pas dins la foscor de la nit.

Els Alps són una escola d'aprenentatge. Allà vaig prendre consciència de la importància del bagatge, inclosa la del material de seguretat adient: siguin els grampons de corretja, semi o automàtics, els piolets de travessia o escalada i els tipus de botes, casc, arnès, motxilla i la roba per a la primera, la segona i la tercera capa. A l'alçada del Col de la Brenva, comparegué la més bella alba del món: brillava la neu blavosa fins a la punta del Maudit i l'esvelta figura apareixia retallada sobre l'ampli horitzó dentat. Els confins del paisatge es tenyien d'un vermell intens, que subratllava el perfil de cada cim, amb l'inconfundible Cervino al fons i, en primer terme, les Grands Jorasses, enlluernades per una llum pura i immensa com la cúpula resplendent del sostre alpí.

La muntanya és la forma més poderosa i magnífica

de la natura. La seva bellesa frega allò sublim. Per això, pot resultar tan aclaparadora, fins al punt de dir-ne prou o de voler-ne encara més. Angoixat del dia a dia, saturat del meu estimat Pirineu, als Alps hi he fet cap, de nou tot sol, aquest estiu. Allà he tornat a aprendre que una bona planificació és clau, que cal, alhora, comptar amb imponderables i saber-los gestionar. Gairebé a cegues vaig arribar als Écrins amb la idea de pujar la Barre, el punt més alt del massís. "Un bon pla si vols perdre la vida", em va etzibar, sorneguera, la guarda del refugi situat sobre la glacera. La calor havia despertat la fúria dels seracs, molt amenaçadors aquells dies. La Roche Faurio, a més de 3.700 metres d'altitud, fou l'alternativa, amb una cresta curta i superba, suspesa sobre pregonos abismes. La muntanya sempre imposa la seva llei. L'endemà, m'esperava el Mont Pelvoux, a gairebé 4.000 metres, però també vaig haver d'adaptar-me: en lloc d'escalar-lo per la, fins ara, via normal del corredor Coolidge, trencat pel desglaç d'aquests temps, l'abordaria per una grimpada infinita pels Rochers Rouges.

La muntanya ens convida a levitar sobre els seus abismes hipnòtics. Hi ronda la temptació nihilista? Potser, tal vegada no hi tornariem, perquè, malgrat tots els segles de pensament i experiència alpina i himalaista, l'essencial ja ho va veure Agustí, a finals del segle IV: "Quan els homes admiren els cims de les muntanyes, s'obliden de si mateixos". Aquesta vivència és més que física o esportiva; la muntanya ens eleva espiritualment. Allà dalt ressonen llunyans els sorolls del món, el cos es transfigura i es fa lleuger, els maldecaps no ho són tant i la consciència es purifica, pren la mesura del seu caràcter efímer i transitori, davant l'espectacle de l'eternitat. ■

El triomf de la derrota. Any 2016. Oli sobre tela, 100x100 cm.

La guàrdia d'un dia qualsevol

JORDI CAPDEVILA

CAP DELS GRAE DE LA SEU D'URGELL. BOMBERS DE LA GENERALITAT

Avui és dimarts, d'una setmana qualsevol a finals d'octubre. Són les 6.50 h. Arribo una mica justet a la base, m'hauré de vestir anant per feina.

7.05 h, la guàrdia del personal està entrada. Tenim el territori cobert com cada dia: Sabadell amb helicòpter, tres membres del Grup d'Actuacions Especials (GRAE) dels Bombers de la Generalitat i un metge del Sistema d'Emergències Mèdiques (SEM); Olot amb helicòpter i dos GRAE; i nosaltres, la Seu d'Urgell, amb dos GRAE i helicòpter també.

Ens passen la informació els de la guàrdia sortint i marxem cap a la base del nostre helicòpter, ubicada a Tírvia, on ens esperen, com cada matí, el pilot i l'operador de vol. Temps per fer un cafè i agafar camí, amb el furgó del servei, port del Cantó amunt i avall.

A mig camí ens informa la nostra Sala Central que ahir a la nit els va entrar un servei a través del 112, d'un boletaire perdut a la zona de Vilanova de Meià. El dispositiu de recerca ja s'ha iniciat amb la Unitat de Comandament Mitjana (UCM) de Cervera, el comandament Eco-0 de Lleida i el personal bomber de mitja dotzena de parcs funcionaris i dos de voluntaris. A la zona s'ha incorporat també la Unitat d'Intervenció de Muntanya (UIM) dels Mossos d'Esquadra, dos vehicles dels Agents Rurals i una ambulància amb tècnics sanitaris del SEM de la base de Trep.

Temps just d'arribar a la base de Tírvia, fer el briefing de cada matí i carregar l'helicòpter per enlairar-nos direcció Vilanova de Meià. 25 minuts de vol actualitzant-nos la informació mitjançant el canal de ràdio.

L'home té 67 anys, sense cap patologia d'importància, porta una gorra fosca, vestit amb una jaqueta verda i amb molta capacitat d'esforç. Vaja, sembla que ens portarà feina. Possiblement deu haver passejat per un territori bastant extens, i, anant vestit de verd, no serà gens fàcil veure'l des de l'aire.

Aterrem a un camp del costat de la UCM (un centre de control ubicat per informar i repartir ordres als membres de l'operatiu) i contactem amb el comandament Echo-0 que ens mana cobrir una zona específica més allunyada. Obrint les portes del helicòpter, amb els peus al patí, lligats i amb el cap a fora per tenir millor visibilitat fem recerca. El pilot fa anar la màquina ben a la vora dels arbres, perquè no ens passi cap detall per alt. Passem per sobre dels operatius que estan fent una recerca intensiva.

Aquesta nit ha fet molt fred i, suposant que no estigui mal ferit, l'home no va gens preparat per passar una altra nit al ras i l'hauríem de trobar avui.

Després de 15' de recerca ens truca l'SCB per informar-nos que tenim un altre servei a la cara nord del Pedraforca d'uns excursionistes perduts. Fem canvi de servei perquè un dels nois s'ha precipitat i està politraumatitzat. GRAE01 ens informa que hi ha simultaneïtat de rescats: la unitat de GRAE Olot està en un servei a Camprodon (ciclista accidentat) i la de GRAE Cerdanyola a la zona d'agulles de Montserrat (home de 77 anys amb un infart agut de miocardi). Accedim al ferit amb grua helicòpter i fem extracció reglada amb llitera derivant el ferit a l'helicòpter del SEM al camp de futbol de Saldes.

Retornem a la recerca de Vilanova de Meià i, en la UCM, l'Eco-0 ens informen que hi ha uns punts molt difícils d'accedir per terra, un barranc i uns avencs amb

boques de grans dimensions. Ens dediquem unes hores a fer el descens amb cordes i a descartar les cavitats. El terreny és molt escarpat i en sortir d'un dels avencs ens trobem una gorra que sembla ser la del boletaire. Prèviament senyalitzada i sense tocar-la, demanem assistència de la unitat del Grup Caní de Recerca (GCR) dels Bombers de la Generalitat. Gràcies a l'indici, sembla que troben un rastre que els porta bosc amunt. Repassem el torrent de costat amb helicòpter i mentre estem volant tenim una altra trucada de Sala Central. Ens informa que els ha entrat una trucada de dos escaladors situats als darrers metres de la paret de les agulles de Comalestorres (2.800 m), a sobre l'embassament de Cavallers, al Parc Nacional d'Aigüestortes. Un bloc de pedra els ha caigut i els ha partit les cordes, deixant-los a 60 m del final de la paret sense possibilitat de pujar ni baixar. No han pres mal, però cal treure'ls d'allí d'una manera segura. Queda

Aquest relat, a voltes fictici, és el del nostre dia a dia. Un dia a dia marcat per l'augment exponencial dels serveis de rescat a la muntanya, ja que la facilitat d'accés, el temps lliure i la motivació de la població fan que hi hagi més gent. I més moviment genera més possibilitat de rescats. Fins aquí la descripció freda de l'actualitat. Acostumats als esports de risc i a arriscar la vida per ajudar més i millor, als rescatadors no ens sol superar la por de cap altra cosa que no poder atendre tots els serveis, que se sobreposen els uns als altres.

Com a grup de rescat, la millora de la tecnologia, també a nosaltres ens ha facilitat la vida i n'ha salvat moltes d'altres.

Per exemple portar un mòbil amb GPS integrat, amb aplicacions específiques d'orientació, roba de colors o reflectant dins el cistell, un xiulet, i anar acompanyat. En el cas del boletaire ens hauria facilitat enormement

A la frontera. Any 2017, travessa de la frontera francoespanyola, muga 428 (42.49136, 1.75312).

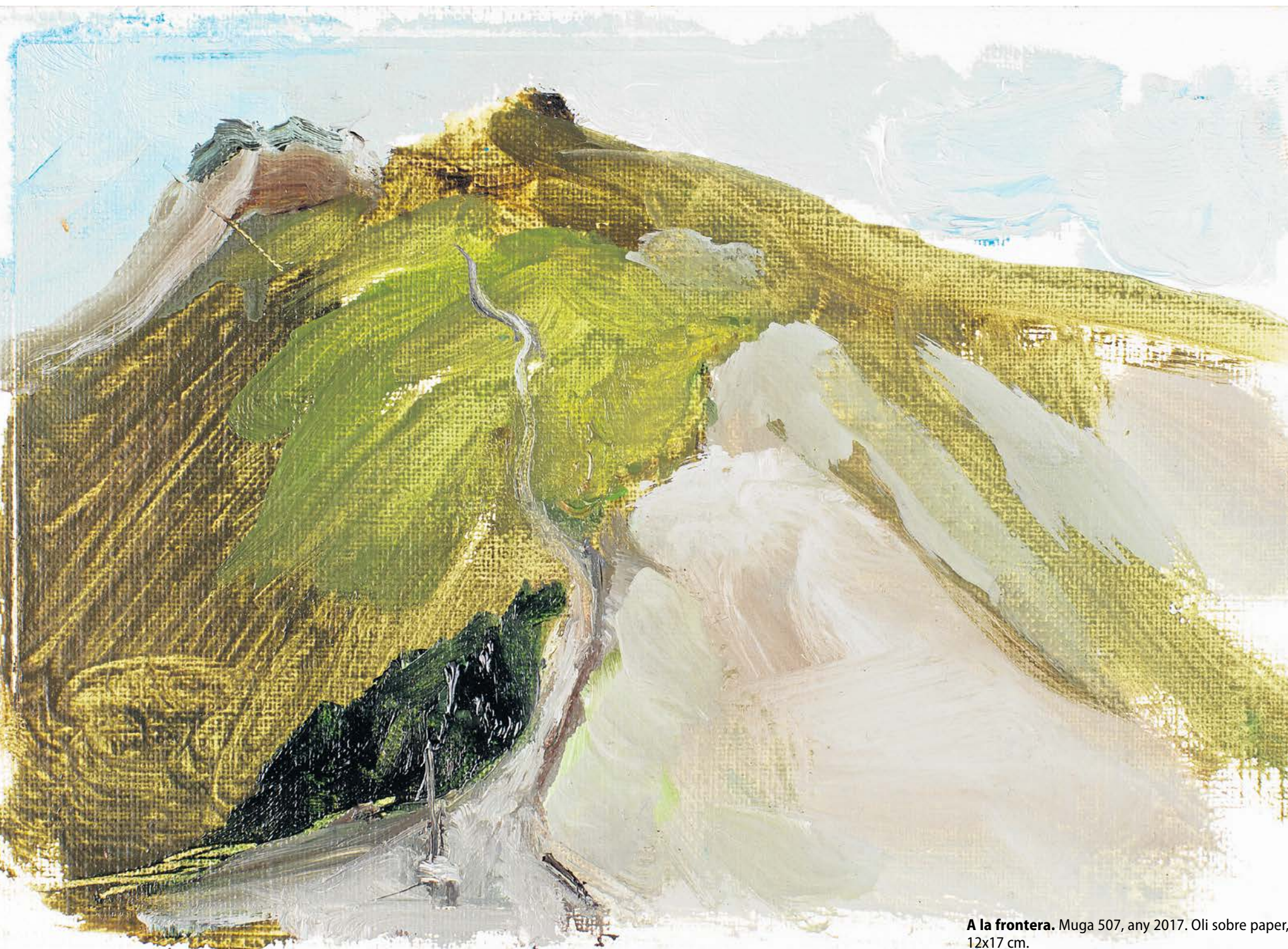
poca llum, s'acosta l'ocàs i l'helicòpter no podrà volar. El pilot i l'operador ens demanen si tenim prou material per ser autònoms en aquell medi i els diem que sí, tot i que serà una llarga nit. Ens deixen al cim de la paret de Comalestorres, prop dels accidentats, i l'helicòpter torna ràpidament a base. Encara amb una mica de llum per poder accedir rapelant fins als escaladors, que ja comencen a estar amb els primers símptomes d'hipotèrmia, porten molta estona tremolant. Els aportem begudes isotòniques i ensucrades, a més d'abrigar-los amb la nostra roba, i fem un llarg descens. Els nois fa moltes hores que no mengen, porten roba lleugera per l'escalada, no porten llum frontal i fa hores que s'han begut tota l'aigua. Per sort els Pompiers d'Aran vénen a donar-nos assistència per terra; si cal, podrem muntar un punt calent fins a poder fer l'evacuació amb helicòpter l'endemà.

la feina. No només perquè hauríem trobat la persona molt abans, sinó també per la possibilitat d'evitar la duplictat dels serveis.

En el servei del Pedraforca, demanar consells de la ruta al refugi o portar un guia, cartografia i estar atents als cartells i marques, com també no cometre temeritats ni ser molt agosarats, ens pot ajudar.

Anar ben equipat i preveure algun entrebanc amb una escalada també és una gestió a calcular, com portar roba d'abric i previsions i llum per si se'n fa tard.

Tot i que el sentit comú pot ser un bon aliat, els recursos de rescat són finits i les persones, imprevisibles. Però amb una bona gestió, seguint els consells que no ens cansem d'enumerar, moltíssims dels rescats no existirien, ni la simultaneïtat de serveis, que ens pot sobrepassar i impedir-nos ajudar més i millor. ■

A la frontera. Muga 507, any 2017. Oli sobre paper, 12x17 cm.

Les muntanyes: els cims d'una vida

FRANCESC CATALÀ I ALÒS

MEMBRE DEL CENTRE EXCURSIONISTA DE LLEIDA I DIRECTOR DE LA REVISTA 'ARTS'

A l'amic Juanjo Garra li agradava començar alguna de les seues conferències fent menció del títol del llibre de Lionel Terray *Els conqueridors de l'inútil*, el llibre de muntanya més llegit i en què l'autor repassa les seues conquestes alpinístiques en una vida farcida d'activitats d'alt compromís. Segurament li agradava de citar-lo perquè sovint pensem que ens hem de justificar del perquè ens posem en risc quan fem activitats a la muntanya i anem a cercar allò més difícil i compromès per sentir-nos "vius". En definitiva, ens llancem a la conquesta de l'inútil. En la mateixa direcció apuntava un vuitmilista aragonès, malauradament desaparegut, quan es preguntava en públic que no sabia què era el que ens cridava a pujar les muntanyes més altes... i no se m'acudí altra resposta que l'instint que de ben petits ens reclama a enfilar-nos en una cadira, a perill de caure i trencar-nos el cap, però que ens hi crida una i altra vegada d'una manera excitant.

I quan es va creixent, un va descobrint-se com a persona en la natura, en les muntanyes, i la crida a pujar-les i gaudir de les ascensions t'impulsa a preparar-te físicament i mental per afrontar el repte que representen, sigui quina sigui la seua alçada, sempre és necessària la preparació i la motivació per anar-hi. I això no arriba de cop, és un aprenentatge, que sovint fem acompanyats d'un bon amic que acaba esdevenint el company de cordada i d'il·lusions. I al final esdevé un hàbit, una necessitat tornar

i tornar a pujar cims i gaudir de l'única experiència que és cada itinerari, cada serralada, i cada descens. És el que la gent que estimes la muntanya sentim. Sortir a fer un cim és abandonar la teua zona de confort, matinar molt, emprendre llargues caminades i dificultats a superar, i aquí l'atractiu de l'ascensió: el que representa assolir-les, la petita o gran proesa d'haver estat una estona al cim.

Tornant al Juanjo, deia que el plaer de trepitjar el cim comparat amb l'esforç de pujar-hi era immensament desigual. Però, és que és el camí el que ens mena a anar-hi. Aquesta és l'excusa, aquest és el plaer, poder tenir el pretext per enfilar-nos per una aresta i conquerir els cims més alts.

En l'època actual el lleure i l'esport ocupen molta part del nostre temps d'oci i la pràctica del muntanyisme és una afició cada dia més popular, som molta la gent que tenim per costum sortir a fer excursions i practicar esports que s'hi relacionen. I sense adonar-nos-en, ens hem vist en una nova etapa en què ja no sembla que hagi de ser gaire expert per posar-te a fer allò més difícil. S'han banalitzat els perills que pot representar trespasar per les muntanyes.

L'exigència del cim és amagada en la possibilitat d'una caiguda de pedres, un canvi sobtat de temps, una torta de peu, una gelera a travessar sense el material adient, o la mateixa falta de forces que pot reportar haver de caminar una llarga jornada. Veure en un vídeo les proeses que fan els atletes més experts, sovint ens produeix

l'engany, que vestits com ells, podem imitar-los, i no ens pensem a pensar, que s'han entrenat durament i coneixen perfectament el medi i els seus límits, per afrontar els reptes més grans, mentre nosaltres sovint som visitants ocasionals d'aquests privilegiats camins.

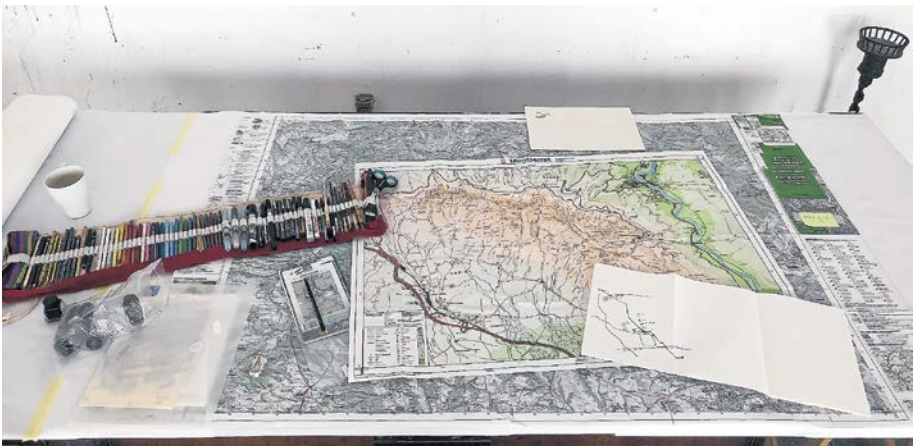
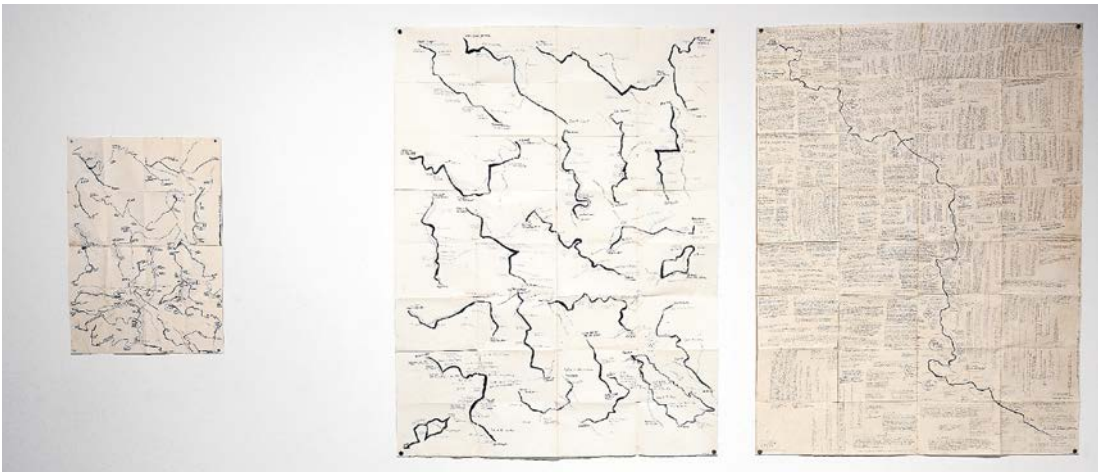
I aquí és on sorgeix l'avís, la muntanya se l'ha d'estimar i també se l'ha de respectar, mai hem de subestimar els perills que pot comportar qualsevol sortida. I de vegades la catàstrofe esdevé, tots en un moment o altre hem estat en risc quan hem forçat; fer-ho no és tràgic, és saber reaccionar a temps el que et salva del parany en què t'has posat, i poder anar adquirint l'experiència serà el que et farà reconèixer el límit en futures sortides. La muntanya, com tota activitat, necessita el seu aprenentatge i per això hi ha els centres excursionistes amb els seus formadors i els guies de muntanya. Gent preparada professionalment per guiar-nos segurs en una activitat que potser depassa les nostres possibilitats en solitari, però que podem assolir amb èxit amb un guia o company de cordada experimentat.

La grandesa de les muntanyes et fa sentir humil en conquerir-les perquè és allí on la persona està més despullada i ha de saber sortir-se'n amb experiència i instint personal. D'aquesta manera és com gaudim de la muntanya, i com esdevé l'hàbit que ens hi fa tornar i tornar mentre les forces ens acompanyen, i així continuar en la nostra particular conquesta de l'inútil que és pujar els cims d'una vida. ■

A la frontera, 290 km, 25 dies, 198 mugues, 212 obres, 2017, vista de sala a La Capella (Barcelona).

La Entrega I, 2019, mapes de viatge, vista de sala, La Panera de Lleida.

La Entrega I. Taula de treball a Can Serrat, en una de les etapes del viatge cap al CAN de Farre-ra, any 2018.

La Entrega I. 17 dies II, any 2018. Tècnica mixta sobre paper, imants, 115x87x18 cm.

A la Frontera. Muga 500, any 2017. Oli sobre paper, 12x17 cm.

Marco Noris

(Bèrgam, Itàlia, 1971)

UN ARTISTA QUE CERCA EL SEU PROPÍ ENFOCAMENT DONANT UN ALTRE SENTIT ALS ELEMENTS QUE TROBA PROSPECTANT EL TERRITORI I OBSERVANT ELS ELEMENTS NATURALS

Marco Noris (Bèrgam, Itàlia, 1971) treballa en base a la pintura dirigint la seva recerca en dues principals àrees temàtiques: d'una banda les ruïnes i la memòria històrica, i d'altra el territori i el paisatge. En els seus processos de treball, Noris explora noves formes de relació amb l'entorn, la natura, el fet de caminar, introduint dues tradicions artístiques històriques com són l'herència de la pintura a l'aire lliure de finals del XIX, el pleinairisme, i les pràctiques psicogeogràfiques que proposaven els situacionistes.

Projectes com *La entrega* o *En frontera*, l'artista se centra en el concepte de travessa que, lluny de cap manifestació esportiva o excursionista, acaba esdevenint un eix central en el qual acaba confluint la seva pràctica artística: la prospecció del territori, la cerca de murgues, fites o elements de l'entorn que li resulten interessants per aturar-se i pintar-les, accentuant i donant sentit a altres tipus d'enfocaments que el mateix paisatge i la seva història li ofereixen.

En el cas d'*En frontera*, 290 km, 25 dies, 198 mugues, 212 obres. Una aproximació a la frontera hispanofrancesa de la província de Girona per la qual van passar els principals camins de l'exili republicà, convertint-se ell en frontera; o el projecte *La entrega, Acto I*, una investigació sobre el territori i el paisatge, i el viatge, on de manera conscient abandona la mimesi pictòrica per abastar l'abstracció, la cartografia i la toponímia, introduint en

la seva pràctica diferents eines de registre. Un projecte que produeix el Centre d'Art la Panera i el Centre de producció de Can Farrera (espai incorporat recentment a l'Arxiu Javelina) dins del programa de les Beques Art i Natura, que promou de manera conjunta els dos centres, i que Noris proposa viatjar a peu durant 21 dies passant per 8 centres d'art repartits pel territori, des de Barcelona fins al poble de Farrera, situat a 1.300 metres d'altitud al Pirineu lleidatà.

En definitiva, treballs on el concepte de pelegrinatge i la pràctica de caminar l'ha ajudat a aprofundir i experimentar la seva relació amb el paisatge i el territori, així com dotar de sentit la seva pràctica artística i estètica.

Marco Noris viu i treballa a Barcelona. Després de deixar Bèrgam a finals dels 90, va viure a Ferrara i Bolonya i després es va instal·lar a Barcelona el 2003. Des del 2015 experimenta la pintura com a mitjà per desenvolupar experiències performatives com una extensió del seu treball d'estudi. Més recentment s'ha acostat al caminar com a pràctica estètica i artística amb el projecte *En frontera* (2017, premi Barcelona Producció) i la més recent *La entrega* (2018, premi Art i Natura). Entre 2015 i 2017 va ser artista resident a Hangar, centre de producció d'arts visuals a Barcelona. Actualment és artista resident a Piramidón, centre d'art contemporani a la capital catalana. Ha participat en diverses exposicions individuals i col·lectives, on destaquem la seva darrera participació en el recentment inaugurat Festival Errant a la Vall de Boí. ■

Pells. Any 2020, instal·lació a l'església de Sant Feliu de Barruera.

Vicino/Lontano. Any 2020, tècnica mixta, 180x180 cm.

Conectar con el horizonte

Seamus Heaney
100 poemas
Alba, 183 p.

LORENZO PLANA

Selección de los poemas clave y más personales en la obra del Nobel irlandés

Esta antología obedece a una última voluntad que Seamus Heaney transmitió a sus seres más queridos: la de situar en un libro todos aquellos poemas más íntimos, más medulares. Leer sus versos siempre nos sitúa ante la historia reciente de su país. En ese retrato desparrama Heaney todo el fuego de su emoción. Pero su realismo convive con la magia. Tal vez porque la felicidad lo desordena todo, ser coetáneo de una época exige percatarse de sus altibajos, que resultan tan reveladores. Heaney define esos contrastes enmarcándolos en la Naturaleza, y así llega finalmente hasta el hombre. Atravesar estos poemas es recapacitar sobre un mundo e incluso recrearlo, volviéndolo más concreto.

Nuestro poeta logra vencer al vértigo. Verbalmente, su obra demuestra una construcción robusta que se apoya en ese secreto murmullo del lenguaje. Éste, según ciertas concepciones de los teóricos, llegaría a la misma divinidad. Esto demuestra la desmesurada amplitud del empeño de Heaney, pues nadie tan aferrado a lo real como él. Hermanando lo social con el propio panteísmo intuitivo, el poeta se encargó de conectar con el horizonte, aceptando la obligación de apuntalarlo de nuevo. “Cavaré con mi estilografía”, manifiesta en el primer poema de este libro. Heaney quiere ser uno más de los suyos,

cavar como su padre y como su abuelo. Toda su poética responde a una moral. ¿Cómo consigue salir adelante? Un registro amplio en el vocabulario, unas palabras que trenzan laboriosamente un tapiz, la mezcla entre lo infantil y lo extraño, la explosión de lo soterrado, tantas descripciones puntillistas, el todopoderoso amor hacia el ámbito de la familia... Todo ello para demostrar que la fisicidad es la vía de contacto con lo esencial, el trasvase enriquecido de un universo.

Gracias a una contención fabulosa, dueña de unas leyes que el lector no esperaba, se desvela al fin la realidad más intensa y visceral. “Todo lo que conozco es una puerta que da a la oscuridad”, dice Heaney. Pero detrás de esa puerta hay alguien trabajando el metal en una fragua. En realidad, el poeta busca volver a humanizar todas las sensaciones del gran magma, puesto que de algún modo ya proveníamos de él. Así, la predestinación telúrica le lleva a validar la moral a través de la estética. Si hacemos caso al horizonte, el propio mundo físico nos conducirá al relieve ético, a la solidez personal. Una persona sensata debe comprender que el horizonte está vivo, reflexionar con él. Eso logró nuestro poeta: anticiparse a una función que se estaba iniciando a su alrededor. Se puede decir que Heaney fue coautor de su tiempo. De ahí el aspecto oracular en el sustrato más interior de su obra. Como un niño del campo irlandés, jugando entre las charcas y la turba, dejándose llevar por el ensueño de las canciones, viviendo el lenguaje como algo sagrado y próximo a la vez, logra convertirse luego en su vida adulta en el referente clave de la poesía de su país, es una pregunta que flota en cada poema. La grandeza de este autor radica en su capacidad de hacerse presente en lo cotidiano, de tal manera que jamás avasalla con heroicidades fuera de tono. De sobras sabía que la suya era una poesía necesaria, tanto como el silencioso horizonte. ■

Muntanya. Any 2018. Oli sobre cartró, 45x30x18 cm.

El naufragi i la llum

Carles Duarte

Naufragis

Imatges de Guido Dettoni

Tres i Quatre, 70 p.

JAUME PONT

La poesia com a aspiració i epítom de l'amor, el desig, la llibertat i el somni: la llum

Hi ha poetes que sonden les profunditats, cauen del cel a la terra i s'enfonsen, abissals, fins a trobar les arrels mateixes de l'abisme; d'altres, per contra, operen enlairant-se des de terres ominoses, delerosos de tocar el cel i descórrer els vels de l'infinit. Carles Duarte pertany a aquesta darrera nissaga de poetes.

Acompanyada per una sèrie de magnífiques fotografies de l'artista multidisciplinari italià Guido Dettoni –“imatges crepusculars de llostres, albades i ponents” marcadament per la intensitat i el suggeriment–, la veu que parla

a *Naufragis* ho fa des de la consciència d'una memòria llastada pel cansament i, de retruc, per la nostàlgia d'un temps utòpic. És la seva una postura que abraça ensems la mirada individual i col·lectiva. Europa, el món tot, s'enfonsa al nostre entorn, de tal manera que només ens queda, gravada als nostres ulls, “l'ombra dels naufragis, / devorats pels segles”. I conclou: “Som pàgines del llibre la Història/ a punt de ser esborrades, / hereus de mons perduts”. Davant d'aquesta terra eixorca, Duarte enlaira, com acostuma, el contrapès rebel i lluminós de la paraula, del somni i de la poesia.

El que es postula, doncs, és el retorn a la memòria pura de l'origen, a aquella harmonia còsmica que és l'epítom de l'amor, el desig, la llibertat i el somni: la llum. En aquesta tessitura el poeta es mostra fill d'una tradició al·legòrica i simbòlica propera, entre altres petjades poètiques més o menys conspícues, a les cosmogonies del Dante, al Fray Luis del poema oda “A Francisco Salinas”, al Saint John Perse de l'*Anabase*, a tot Mallarmé i el simbolisme, al T.S. Eliot de *The waste land*, o a les tradicions culturals hebraicocristianes i grecollatines. Tot en la poesia de *Naufragis* sembla estimulat per l'alè còsmic de la natura i els quatre elements primordials: el foc sagrat de l'amor i la paraula; l'aigua com *energeia* espiritual que dóna vida i transforma; l'aire concebut com *élan* vital; i, en fi, la terra associada a una vida on els cicles de la

natura ens duen dialècticament cap als principis de la creació i la transformació, del silenci i la paraula; on “la mort respira cendres/ mentre l'alba creix”.

No hi ha cap mena de dubte que el jo poètic de Duarte es viu des de la unitat dins la diversitat. Sentiment i coneixement, matèria i esperit, formen part d'un espai únic, indivisible. I ho fa de tal manera que la seva aspiració només busca, com volia Fray Luis, retornar a “la memòria perduda de su origen primera esclarecida”. Així doncs, totes les sensacions de la seva poesia –ha escrit amb encert Marie-Claire Zimmermann– són viscudes “a través de la imaginació, de la consciència, sense oblidar mai que el seu lloc és l'univers que el precedeix i el sobreviurà”. En aquest context, la paraula eminentment simbolista flueix de vegades plena de referents visionaris i òrfics; d'altres ho fa potenciant les correspondències del món sensorial i les arts, de la poesia a la música, la pintura, l'escultura o la fotografia; del color a la forma o al so de la paraula; del món concret a l'abstracte.

Amb *Naufragis*, el poeta Carles Duarte ha escrit sense cap mena de dubte un dels seus millors llibres. Els seus versos fan bona aquella divisa de Rilke que entén que l'ésser humà probablement comença allí on creu que s'acaba; és a dir: allí on la vida visible i el món de les aparences acaben, allí comença la vida de l'ànima, que al cap i a la fi és l'única vida veritable. ■

La rondalla de la muntanya de Carabanya

ALICE TAPIOL
ESCRITORA

Mentre el sol es ponía rere la carena, l'òliba tot just es despertava. L'aire hivernal arribava sigil·losament, fent tremolar fins i tot la vegetació perenne. La rata sellarda es preparava per a un altre llarg son. Ningú havia caminat per aquells racons des de feia dècades, potser segles, fins i tot. Tanmateix, la natura semblava mantenir amb cura un camí perquè les ànimes perdudes d'aquell racó de bosc trobesin refugi durant la negra nit.

Per aquell curiós passadís lliure de bardisses s'hi passejava, sense fer gaire cas als milers d'ulls atents que l'observaven, un vell xaruc boletaire a qui la nit havia estat perseguint fins a perdre de vista el trajecte de tornada.

Ni el fred creixent ni la intensitat de la gana que anava donant avisos de tant en tant des del fons del seu ventre el van fer parar ni desviar-se de la seva trajectòria. Si algú amb enteniment hagués estat observant aquella escena, s'estaria preguntant com de foll havia d'estar aquell home per obviar les tèniques senyals que l'entorn li insinuava. Ara bé, el seu únic públic eren precisament els éssers d'aquell bosc que semblaven esperonar-lo cap endavant.

Amb el cistell buit i el cap ple d'unes idees que ningú hagués estat capaç d'endevinar, va enfilegar camí amunt tot xiulant una cançó que ja ningú no recordava. Enmig de la foscor, quelcom el va fer aturar la marxa. Un xerric agut que ni les orelles més joves no haurien pogut captar, va alertar el vell boletaire. Dels matolls més propers a l'antic camí, en va saltar amb gran traça un gripau de pell rugosa i plena de berrugues.

—Qui és que ha gosat trencar el silenci ancestral de la nostra contrada?

Sense ni tan sols immutar-se el vell va fer ús d'uns dots socials, o potser hauriem de dir-ne animals, per intentar fer entrar en raó aquell gripau.

—Doncs, miri, gripau, jo l'únic que he sentit és una mena d'esgarip ben poc propi de la seva espècie.

—Audaç i contestaire ens ha sortit aquest foraster, pel que veig —va etzibar-li el gripau.

—Si avui em trobo per aquests racons és perquè vinc de ciutat, i tot buscant bolets m'he encantat amb la bellesa del vostre territori.

—I bé que fas, vell boletaire, d'utilitzar el pronom correcte per referir-te a casa nostra.

El boletaire va esgrimir un petit somriure sota el nas. L'orgull dels gripaus sens dubte era llegendari.

—I ca! Ben bonic que l'heu deixat aquest bocí de bosc. Segur que les granotes del pantà us deuen envejar a nivells insospitables.

El gripau ja començava a sospitar d'aquests afalacs, així que va passar a interrogar-lo.

—De ciutat dius que vens? I què hi ha de nou en aquell cau de fum?

—Moltes històries que podria passar-me tota la nit explicant-li, sabeu? Algunes de bones, però moltes de tan dolentes que el farien restar despert fins a l'alba.

—Cap que amenaci el bosc? —va preguntar el gripau.

Davant d'aquesta pregunta, una gota de suor freda va caure pel front del boletaire.

—Bé, més enllà de la falta de bolets, res. Com bé pot comprovar mirant el meu cistell buit, durant els últims segles als humans els ha agafat una fal·lera per menjar-se fongs.

El gripau quedà pensatiu.

—D'acord, continua. Però, recorda. Hi ha éssers que són un xic més bel·ligerants que no pas servidor.

El vell va respondre amb un simple somriure i, tot i recórrer-li un calfred per l'espina dorsal, va reprendre el camí.

A mesura que continuava avançant, el bosc semblava tornar-se més espès, emmarcant la figura del boletaire que intentava trobar el camí cap a casa. En la llunyania, uns udols advertien les preses que el perill s'apropava. El vell havia de reprendre el pas de manera més sigil·losa, però sense minorar la marxa.

Una gran bafarada d'aire va paraitzar l'home a mig camí. En el centre, una guineu va barrar-li el pas.

—Quina bella nit, oi? —el boletaire volia començar la conversa amb bon peu, ja que la nit se li abraonava a sobre.

—Cada nit és bella en aquesta part de Carabanya. No ho és tant quan em creuo amb un maleït humà.

—Però què hi té en contra meva? Jo no soc com els de ciutat.

—De ciutat o de poble, tant se val. Només cal veure el que han fet amb els meus familiars llops, esclavitzant-los durant segles fins a domesticar-los perquè s'agenollin davant de qualsevol de les vostres demandes.

Era clar que el vell boletaire no se'n podria desempallegar pas tan fàcilment, d'aquesta. Havia de posar-hi una mica d'imaginació i astúcia per poder continuar el camí cap a casa.

—No li falta raó, no. Però no és també cert que precisament els seus familiars llops també es beneficien dels ramats que pasturen per aquestes contrades?

—I què vol que mengin, si no? Si els humans han anat acabant amb l'aliment que durant tants anys han tingut.

En aquest punt de la conversa, el vell boletaire va veure un petit raig d'esperança per poder convèncer la guineu que el deixés seguir el camí.

—Potser és cert, sí. Deixi'm que parli amb els pastors de la contrada per arribar a un acord. Entesos? Si no em deixa marxar, de ben segur que tot seguirà igual.

Davant d'aquesta proposta, la guineu s'ho va haver de pensar durant una bona estona. Finalment, va prendre una decisió.

—Molt bé. Confiaré en tu. Tens sort que no t'has trobat amb un dels llops que habiten aquestes contrades. Ells no tindrien pas tants miraments com jo.

Una vegada més, el vell xaruc boletaire continuava el seu camí.

A cada pas que feia, les bardisses anaven envaint cada cop més el camí.

Ajupint-se per poder avançar, el boletaire era engolit per un túnel natural que l'abraçava cada vegada més.

Entre el fullatge, uns ulls grocs el seguien sense pestanyejar. Com un oasi, una clariana s'obria cap al final d'aquell passatge. Poc temps va durar aquella visió, ja que un gran ós d'ulls brillants li va barrar el pas.

—Ningú ha arribat mai al cor de la muntanya de Carabanya, i encara menys n'ha sortit en vida —la veu de l'ós era greu i taxativa. El boletaire va haver d'armar-se de valor per poder contestar a aquesta amenaça.

—Ho sé. Però això no vol dir que no ho pugui aconseguir mai ningú, oi?

—Fa trenta anys que guardo aquesta part de bosc. Res se m'escapa. Avui no serà el primer dia, t'ho asseguro.

—Arribem a un acord. Vostè no em fa mal i jo protegeixo aquest petit tros de cel a la terra de mans humanes, tal com ho ha estat fent fins al dia d'avui.

L'ésser va esclafir de riure.

—Tu, vell boletaire, amb prou feines pots protegir els bolets dels teus companys rapinyaires, com has de protegir tot el nostre bosc?

—Potser no sap qui soc, però potser l'avi de l'avi del seu avi li podria parlar de mi. És normal, no tinc nom, perquè cap humà m'ha dirigit mai la paraula i animals i plantes no els donen gens importància als apel·latius, però més d'un ésser d'aquest bosc s'ha creuat amb mi algun cop, li ho puc ben assegurar. Jo sóc aquell que vetlla per vosaltres, aquella part que uneix flora, fauna i l'intel·lecte humà. Jo sóc aquell que, malgrat que a vegades no me'n surto, intenta trobar un equilibri perquè la vostra vida, la seva i la meua es vegin alterats fins a un punt de no-retorn.

—Això és molt fàcil dir-nos-ho a nosaltres, però qui ens assegura que els humans no facin de les seves?

—Vostè faci el que sempre ha fet, que ho fa molt bé. Dels humans ja me n'ocuparé jo.

Amb aquesta frase misteriosa, el vell xaruc boletaire va continuar el seu camí com si res, fonent-se a poc a poc en la foscor fins a obrir la vella porta de casa seva, al bell mig de la muntanya de Carabanya.

Per fi era a casa. ■

Francis Picabia. *Hache-Paille (Picadora de palla)* (detall), 1922.
© Francis Picabia, VEGAP, Barcelona, 2020.

construint
**NOUS
MONS**
1914_1945

Les avantguardes històriques
a la col·lecció de l'IVAM

CaixaForum Lleida

Exposició fins al
10 de gener de 2021

Servei d'educadors
(educador a la sala a la disposició del públic)
Consulta'n els horaris al web

#NousMonsCaixaForum
CaixaForum.org · Blondel, 3

GENERALITAT
VALENCIANA
Conselleria d'Educació,
Investigació, Cultura i Esport

IVAM

Fundació "la Caixa"